

Київський університет імені Бориса Грінченка, 2004

ПРОБЛЕМА НАСТУПНОСТІ МІЖ ДОШКІЛЬНОЮ ТА ШКІЛЬНОЮ ЛАНКАМИ ОСВІТИ

Анотація

Гончаренко А.М. Проблема наступності між дошкільним і шкільним ланками освіти.

У статті висвітлюються проблеми сучасної системи освіти. Викладено основні положення особистісно орієнтованої моделі дошкільної освіти, умови переходу дитини до шкільного навчання.
Ключові слова: неперервна освіта, наступність, особистісно орієнтована модель.

Аннотация

Гончаренко А.Н. Проблема преемственности между дошкольным и школьным звеньями образования.

В статье освещаются проблемы современной системы образования. Изложены основные положения личностно ориентированной модели дошкольного образования, условия перехода ребенка к школьному обучению.

Ключевые слова: непрерывное образование, преемственность, личностно ориентированная модель.

Annotation

Goncharenko A.N. - Problem of continuity between preschool and school parts of education.

In article problems of a modern education system are covered. Substantive provisions models of preschool education focused on the person, in conditions of transition of the child to preschool training are stated.

Keywords: continuous education, continuity, personality oriented model.

Система неперервної державної освіти має базуватися на цілісності, гармонійному розвитку зростаючої особистості, забезпечуючи наступність між її ланками. Процес модернізації дошкільної освіти вимагає такого ж нового погляду й на інші ланки системи. Питання наступності завжди було актуальним, та сьогодні набуло особливого забарвлення. Взаємозв'язок та взаємовплив дошкільної і початкової освіти очевидний, незаперечний. Дошкілля має цілу низку власних внутрішніх проблем: жорстка унормованість життя, повсякчасна орієнтація дитини на оцінку дорослого, процес змін у роботі педагога тощо. Ці проблеми потребують виваженого підходу, критичного погляду, окремих аналітичних публікацій. У цій же – маємо торкнутися спотворення змісту програм виховання і навчання дітей дошкільного віку, а особливо мова йде про старших дошкільників, що обумовлено впливовістю та категоричністю вимог наступної ланки – початкової освіти. Таке положення ґрунтується не на інтеграційних процесах, а на забезпеченні школою очікуваного результату. Шкільне навчання охопило значну кількість дітей сьомого року життя. Ця обставина потребувала і потребує сьогодні уваги, а подекуди – адміністративного втручання. При вступі до першого класу з кожним майбутнім школярем має відбутися бесіда. Сам по собі факт звичний і має на меті психологічне, емоційне наближення дитини до шкільного життя. Це погляд з боку. А при зануренні у зміст бесіди такою її не назвеш. Життєвий контекст такий: жорстке тестування на предмет оволодіння знаннями, уміннями, навичками щодо математичних операцій, читання (нерідко з фіксованою або заданою швидкістю), володіння писемним мовленням. Подібні співбесіди трапляються нерідко, стосуються і семирічних дітей, і шестирічних. За формою – це виснажливий, напружений, стресовий процес для дитини. За

змістом – програма початкової школи. Отже, створені науковцями, методистами і практиками діючі в Україні державні програми подекуди ігноруються. Але ж і очікувана Державна базова програма висвітлює напрями й шляхи реалізації особистісно орієнтованої моделі дошкільної освіти, де кожний ступінь враховує потенційні та актуальні можливості дитини. А головною метою є становлення і творча самореалізація кожної дитини.

Під'юджені та стривожені співбесідою в школі деякі керівники дошкільних навчальних закладів поспішили внести свої корективи до змісту дошкільної освіти з огляду на те, що більшість дітей сьомого року життя вже знаходиться у системі шкільного навчання, то діти старшої групи мають працювати за програмою підготовчої. Таке необдумане зміщення не бере до уваги анатомічну, фізіологічну, фізичну, психологічну характеристику дітей кожного вікового періоду. Припускаємо, що якийсь дошкільник може проявити ранній інтерес до літери, процесу читання та письма, який дорослий має обов'язково і всіляко задовольнити, підтримати, та “...поки дитина не відчула аромату слова, не побачила його найтонших відтінків, - не можна взагалі починати навчати грамоти, і якщо вчитель робить це, то він прирікає дитя на тяжку працю (дитини зрештою подолає ці труднощі, але якою ціною!) [6]. Щодо окремих дітей, то можливий і виправданий вихід за рамки програми даного віку, а щодо масовості, то цей дитячий інтерес вигаданий. “Дошкільний заклад не є школою для маленьких, де дитину вправляють у знанні математики, читанні й письмі” [1].

На сучасному етапі існують методики раннього і надраннього навчання грамоти, які можуть бути використані за певних умов, індивідуально, за потребою, за бажанням самої дитини. Масовість у цьому напрямі руйнівна. Найсерйозніша

помилка – вважати, що радість пізнати, узнати і навчитися може стимулюватися примусом і почуттям обов’язку. Програма школи хоч і рекомендує забезпечити достатнє навчальне навантаження таким окремим дітям, та розрахована на фронтальні способи організації учнівського колективу. Вбачаємо неузгодженість у змісті деяких положень програми шкільного навчання (формувати навички читання, нефорсованого письма з врахуванням індивідуальних можливостей) та змістом співбесіди у багатьох школах (читання з фіксацією часу, написання речень, текстів). Дошкільник матиме синдром раннього сліпого читання, коли авторитарно нав’язувалися ці навички дорослими. Працюючи на основі зовнішнього ефекту, ігнорується внутрішній – психологічний, соціальний, фізіологічний, статевий, духовний. Поширення цього синдрому попри завбачувану організаційну чи змістову полегшеність роботи вчителя таїть в собі небезпеку для дитини.

Першокласник прагне актуалізації, об’єктивації оцінки, схвалення його знань, умінь, та, не відчувши того, може всілякими способами, навіть негативними, намагатися привернути до себе увагу. Зовні така активність з викликом має вигляд порушення дисципліни і рідко який вчитель утримається від фіксування цього факту у щоденнику. На мудрість та виваженість реакції батьків можна лише сподіватися. За таких обставин не здивує дитяча зневіра, втрата на тривалий час інтересу до пізнавальної діяльності, емоційний дискомфорт, депресії. Як наслідок – пошуки такого товариства, де школяра приймають таким, яким він є з його недоліками і чеснотами.

Подібні перекоси та їх наслідки набули поширення в суспільстві, про що йшлося ще у 1995 році в Наказі МО України №

138 «Про грубі порушення чинного законодавства в реалізації права громадян на загальну середню освіту». А лист МОН України від 18 грудня 2000 року №1/9/510 знову актуалізував цю тему: »Не допускати прийому дітей до першого класу середньої загальноосвітньої школи на конкурсній основі. До школи приймається дитина за бажанням батьків... відповідно до віку, визначеного Законом України «Про загальну середню освіту», і довідки про стан здоров'я».

Аналізуючи проблему наступності всіх ланок освіти вважаємо неприпустимим ігнорування основного завдання дошкільної освіти: не стільки озброїти дитину системою галузових знань, стільки забезпечити її загальний розвиток, дати науку життя. Не треба страхатися, що ми мало даємо дитині, не в знаннях вага дошкільного виховання, а в розвитку цікавості, в звичці підходити до кожної нової речі з самостійними засобами, з усіма знаряддями, які дають зовнішні чуття, в звичці пригадувати попередні враження і сполучати їх з новими [5]. Зміст дошкільної освіти спрямований на збереження, а не на руйнацію дитячої субкультури, цінностей, інтересів дитини, врахування її вікових можливостей, де очікуваним освітнім результатом є особистісна розвинутість[3].

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні.-К.:Ред журн. «Дошкільне виховання», 1999.- С.11-52.
2. Закон України “Про дошкільну освіту”.-К.: Ред. журн.”Дошкільне виховання”, 2001.-С.4-33.
3. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні: Наук.-метод. посіб./ Наук. ред. О.Л. Кононко.- К.: Ред. журн. “Дошкільне виховання”, 2003.-243с.
4. Кононко О.Л. Соціально-емоційний розвиток особистості (в дошкільному дитинстві): Навч. посібник для вищих навчальних закладів. - К.: Освіта, 1998.- 255с.
5. Русова С. Вибрані твори.- К.: Освіта, 1996.-С.198-199.
6. Сухомлинський В.О. Вибрані твори. В 5-ти т.- Т.3.- К.: Рад. школа, 1977.- С.79.